

BRISEL, 6 MAJ 2020

ZA:

1. Predsjednici Evropske komisije - Ursula von der Leyen
2. Predsjedniku Evropskog vijeća – Charles Michel

Zdrav, održiv i pravedan odgovor na krizu COVID-19 na Zapadnom Balkanu

Zemlje Zapadnog Balkana suočene su sa nezapamćenom krizom, a veličina posljedica COVID-19 po javno zdravlje će koštati balkansku regiju skupo. Svjetska banka predviđa da će ova regija 2020. godine ući u recesiju, čija veličina ovisi o trajanju epidemije COVID-19 u Evropi i bila bi između -3 i -5,6 posto BDP-a¹.

COVID-19 je dokazao ranjivost našeg zdravlja, zdravstvenih sistema i društva te potrebu za osiguravanjem veće otpornosti na javno-zdravstvene izazove. Lideri Zapadnog Balkana trebali bi iskoristiti oporavak od krize COVID-19 kako bi postavili novi smjer za vođenje regije ka održivim i zelenim politikama i aktivnostima koje će spasiti ljudske živote i zaštititi životnu sredinu te ujedno ojačati javno zdravlje u budućnosti. Ovo bi takođe bilo u skladu sa predviđenom podrškom Evropske unije ka većoj održivosti Zapadnog Balkana, a u sklopu Evropskog zelenog dogovora.

Javno zdravlje je doživjelo veliki udar jer su mnogi građani bili pogodjeni ovom pandemijom, a mnogi su nažalost izgubili živote. Milioni građana Zapadnog Balkana zatvoreni su zbog krize COVID-19, koja je privremeno zaustavila dalji razvoj ekonomije u ovoj regiji. Za razliku od zemalja Evropske unije u kojima je proizvodnja električne energije opala, upotreba fosilnih goriva zapravo se povećala u regiji Zapadnog Balkana jer je tokom početka procesa uvođenja mjera o zaštiti zdravlja građana još uvijek trajala hladnija sezona koja je zahtjevala kontinuiranu isporuku centralnog grijanja dok su mnoga domaćinstva bila prisiljena koristiti ugalj ili drva za grijanje domova. Uz to, potrošnja električne energije povećana je zbog dužeg boravka u kućama, što znači da se zagađivanje vazduha nastavilo samim spaljivanjem uglja u termoelektranama tokom krize COVID-19 uticalo na zdravlje građana bez obzira na smanjenu radnu aktivnost.

Zagađivanje vazduha je najveći izazov za životnu sredinu u regiji, koje već decenijama prijeti javnom zdravlju i čini mnoge građane regije i susjednih zemalja podložnijim za dobijanje hroničnih bolesti i izazivaju hiljade prijevremenih smrti. Čineći regiju Zapadnog Balkana zavisnu o fosilnim gorivima znači trajnu ljudsku patnju i gubitak ekonomске produktivnosti. Ulaganje u održive izvore energije je rješenje koje će dovesti do značajnog pada uticaja na zdravlje i životnu sredinu, a nadolazeći oporavak od krize COVID-19 treba gledati kao na priliku za održivost Zapadnog Balkana i cijele Evrope.

¹ <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-regular-economic-report>

Odgovor Zapadnog Balkana na trenutnu zdravstvenu krizu će odrediti da li je regija spremna stvoriti zdravstvene beneficije za sve, a posebno u borbi protiv klimatskih promjena, gubitka biodiverziteta, zagađenja i nejednakosti. Kao prvi korak, mjere za smanjenje nadzora nad COVID-19 ne bi trebale povećati doprinos pogoršanju već postojećih uzroka ranjivosti građana, poput zagađivanja vazduha ili hroničnih bolesti.

Lideri Zapadnog Balkana moraju preuzeti zdrave, zelenije i pravednije korake za oporavak da bi zaštitili javno zdravlje i životnu sredinu kao neophodne za dalji ekonomski razvoj ragije.

Evo šta bi kreatori politika na Samitu o Zapadnom Balkanu trebali razmotriti:

1. Staviti zdravlje ljudi na prvo mjesto, bez izuzetaka, zaštititi najugroženije i uvesti sveobuhvatan mehanizam pravedne tranzicije ka održivosti Zapadnog Balkana - to uključuje resurse za pružanje zdravstvenih i osnovnih javnih usluga, pod uslovom da građani imaju jednak pristup svim uslugama. Svi planovi oporavka moraju da stave dobrobit ljudi u središte reakcije na krizu i pruže socijalnu zaštitu i zaštitu prava radnika.
2. Povećati broj političkih odluka zasnovanih na naučnim saznanjima i Ugovoru o pristupanju u članstvo Evropske unije radi postizanja neposrednih zdravstvenih koristi kao i povećati primjenu standarda Evropske unije i to već u toku procesa pregovora za pristupanje.
3. Zeleni fond za oporavak zasnovan na transparentnosti, odgovornosti i rješenjima vođenim potrebama zajednice - uspostavljanje značajno velikog zelenog fonda za oporavak podržanog svim raspoloživim finansijskim alatima za finansiranje zelenog i pravednog oporavka.
4. U sektorima sa visokim udjelom ugljenika i drugim potencijalnim zagađivačima, kao što su proizvodnja energije, hemikalija, transport ili intenzivna poljoprivreda, podrška preuzećima bi trebala biti uslovljena njihovim usklađivanjem sa ekološkim i klimatskim ciljevima Evropske unije. Ne treba davati finansijsku pomoć neučinkovitim industrijama koje zagađuju, a koje nemaju budućnost u daljem razvoju privrede.
5. Prelazak sa zagađujuće na zelenu i zdraviju privredu - javna i privatna ulaganja tokom oporavka trebalo bi da se vode principima i standardima Evropske unije da bi se ubrzao prelazak sa zagađujuće na zeleniju privrodu. Pored toga, potrebno je ubrzati politike održivog finansiranja i dogovoriti taksonomiju neodrživih praksi koje treba isključiti.

The Health and Environment Alliance (HEAL) is the leading not-for-profit organisation addressing how the environment affects human health in the European Union (EU) and beyond. HEAL works to shape laws and policies that promote planetary and human health and protect those most affected by pollution, and raise awareness on the benefits of environmental action for health.

HEAL's over 80 member organisations include international, European, national and local groups of health professionals, not-for-profit health insurers, patients, citizens, women, youth, and environmental experts representing over 200 million people across the 53 countries of the WHO European Region.

As an alliance, HEAL brings independent and expert evidence from the health community to EU and global decision-making processes to inspire disease prevention and to promote a toxic-free, low-carbon, fair and healthy future.

HEAL's EU Transparency Register Number: 00723343929-96